

Levenskunst-4

Maieutiek 2023
najaar
Petra Bolhuis

1

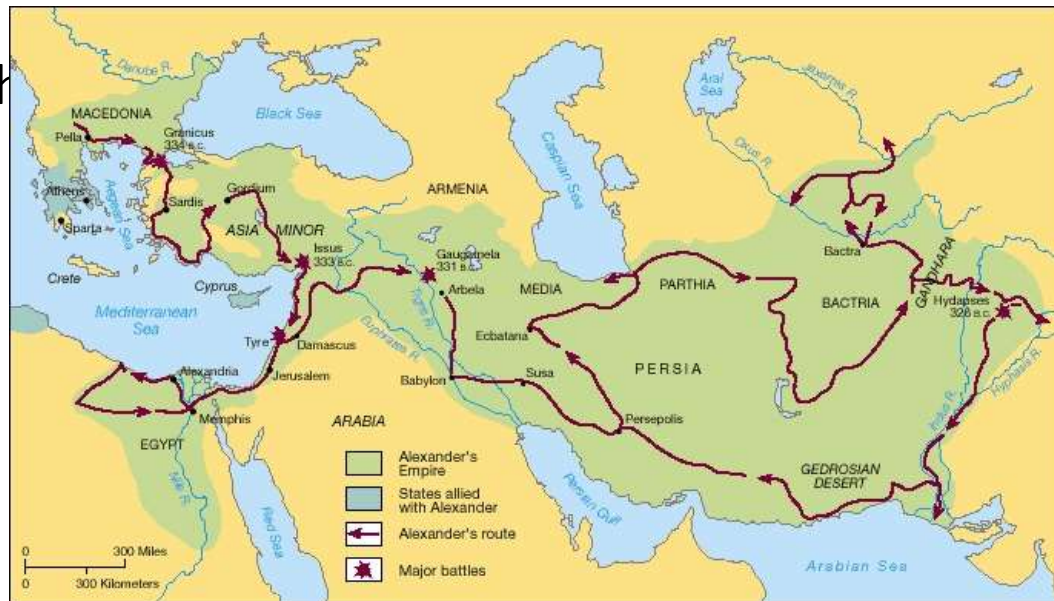
De Hellenistische scholen

- Vóór Alexander de Grote, leerling van Aristoteles, heersten de Griekse stadsstaten over de mediterrane wereld.
- Het begrip 'hellenisme' is geïntroduceerd door de Duitse historicus Johann G. Droysen (1808-1884), hoogleraar geschiedenis in Berlijn. Hij bedoelde hiermee de periode die aanbrak na de klassieke Griekse Tijd en waarin de democratie overging in een monarchie.
- In het Helleense tijdperk waren het voormalige Perzische rijk, Griekenland en Egypte verenigd in enkele grote rijken die door een Griekse elite werden geregeerd. Grote afstand en invloedssferen veranderden het denken en de politiek. Alexander nam op zijn veroveringen kennis en wetenschappers mee en bracht zo o.a. het orgel naar de oosterse nu Grieks- orthodoxe kerken.

2

Inh

Bron <https://www.adhereijgers.nl/GriekseBeeldhouwkunst/270Hell1gesch.htm>

Maieutiek Levenskunst 2023

3

3

Filosofie in turbulente tijden

- In een corrupte stadstaat had Plato al gezegd, kun je niets uitrichten. Zelfs een filosofische keizer zoals Marcus Aurelius (121 - 180) weet dat hij beperkt is in zijn mogelijkheden. Maar ook al is er dan veel aandacht voor het terugtrekken in het eigen denken, er is ook veel bewijs van bemoeienis van filosofen met de politiek. (104)
- Ons beeld is verbazingwekkend sterk gekleurd door wat er niet is. Zo zijn de teksten van Chrysippus de stoïcij (700! verhandelingen) niet bewaard gebleven.
- Er waren contacten met oosterse filosofieën die gymnosofisten of naakte wijzen genoemd werden. (106) Het idee van wereldburgerschap komt op.

Maieutiek Levenskunst 2023

4

4

Levenskunst in deze scholen

- Gek genoeg zijn deze scholen vaak gezien als het decadente Griekenland. Hadot zegt dat we de scholen in ere moeten herstellen en dat gebeurt vandaag de dag ook volop. Met name stoïcijnen krijgen nu veel aandacht. Maar er zijn er meer met Hadot kijken we naar;
- Cynisme..... 'Ton/amfora-----Diogenes
- Scepticisme.....Pyrrhonisme-----Phyrro
- Epicuristen.....Tuin-----Epicurus
- Stoïcijnen.....Stoa-----Zeno
- Aristotelisme.....Lyceum/peripatetische school----Aristoteles en opvolgers
- Platonisme.....Academie-----Plato en opvolgers

Wat alle scholen delen

- Terug naar bronnen van geluksfilosofie.
- Gemoedsrust als hoogste doel en dat doel wordt in de loop van de tijd steeds duidelijker omschreven. Philo van Alexandrië (20 voor-50 na Chr.) maakt een lijstje van wat je daarvoor nodig hebt:
  - Onderzoek
  - Sceptis
  - Lezen
  - Luisteren
  - Aandacht
  - Zelfbeheer
  - Apatheia
  - Meditaties
  - Therapieën van de passies
  - Herinneren van goede dingen
  - Voltooiing van taken

Methoden

- Kennis en onderzoek terugvoerend op de achterliggende principes. (114)
- Retorica en dialoog spelen een belangrijk rol, soms dialectisch soms niet.
- Wat er nu ook gebeurt is dat er teksten uit het hoofd worden geleerd en er een systeem wordt bedacht om reeds verworven inzichten over te dragen. Dat staat op gespannen voet met het steeds weer 'opnieuw denken' dat Socrates zo benadrukte.
- Epicuristen, stoïcijnen en zelfs cynici, zijn missionair. Waarbij de eerste twee simpele teksten gebruiken als handvatten.

Cynisme

- Vandaag de dag een andere betekenis. Toen betekende het een ethische houding die de natuur beter vond qua ethiek dan de listige en verdorven cultuur.
- Streven naar autonomie, gemoedsrust, onbeschaamdheid, het afwijzen van luxe en het afleggen van ijdelheid. Het is een grote oefening in ascese. Diogenes laat het zien en is ontvankelijk voor gedragsaanwijzingen die laten zien dat er nog sporen van hetgeen hij wil afleggen aanwezig zijn: waarom een lepel? En hij gooit hem weg.
- Diogenes loopt met een lantaarn over de agora op zoek naar een mens en wijst een kip aan omdat Plato de mens gedefinieerd heeft als naakte tweebenige. De 'dol geworden Socrates' schijnt Plato over hem gezegd te hebben. In ieder geval scherper en meer confronterend, maar wel geacht.

Phyrro scepticus

- Ook een dol geworden Socrates zegt Hadot, maar zijn gedrag was én normaal én heel onverschillig en twijfelend aan alle zekerheden. (119)
- Maar hij woonde bij zijn zus en zorgde voor het huis en waste ook wel eens een varken. (vgl. Lao-Tse (119/120)).
- Alle waarden die mensen aan iets geven is een kwestie van afspraak en daar hoef je je niet aan te houden als je dat eenmaal door hebt. (120)
- De onverschilligheid moet leiden tot een toestand van tevredenheid, van gemoedsrust en als dat zo niet lukt dat helpt meditatie. Hij was veel alleen, praatte in zichzelf en trok zich niets aan van wat anderen daar van vonden of wat er om hem heen gebeurde.

Epicurus 324-271

- Sticht zijn school die tot twee eeuwen na Chr. bestaat. Ook hier gemoedsrust, maar deze begint niet bij afstand nemen van het lichaam, maar in het vlees. De toon is die van Aristoteles: gelijk zijn aan de onbewogen beweging, maar niet door de rede, maar door te luisteren naar het lichaam. Liefde voor het goede (Plato) is een illusie.
- Geef het lichaam wat het vraagt, niet meer én niet minder. En wanneer je het hebt wees niet bang om het kwijt te raken. Wees tevreden met wat binnen je bereik ligt, dat is genoeg. Verkeerd gerichte verlangens zijn niet van het vlees maar van de geest/cultuur. Sommige keuzes leiden per definitie naar ongeluk en onrust (rijkdom, exclusieve verbintenissen en kinderen bijvoorbeeld).
- Genot is absoluut, het kan niet meer of minder worden. Genot is hier tevredenheid en kent geen erbuiten, noch euforie, noch de angst dat het stopt.

Omgang met het dagelijks leven

- Wat het geluk het meest belemmert is angst voor de dood en de goddelijke beschikking.
- Hierop volgen betogen over de fysica die vooral als doel hebben om gemoedsrust te brengen.
  1. De goden bemoeien zich niet met het heelal.
  2. De menselijke atomen zijn deel van een wereld vol ontstaan en vergaan. Maar er is ruimte voor een vrije wil van de mens die ligt in de spontaniteit in de atomen.
  3. Als de dood er is zijn wij er niet, als wij er zijn is de dood er niet.

Methoden

- Meditaties opdat je nooit in verwarring zult geraken. Het is een staat van zijn die als vanzelf de juiste houding heeft omdat die is geoefend.
- Oefenen is beheersen/beheren van de begeertes (ascese).
- Gewetensonderzoek, broederlijke terechtwijzing in dialoog (verschil met later scholen is dat mensen hier als gelijken zijn en in onderlinge samenhang eruit moeten komen.) Er is geen contact met hogere machten.
- Oefenen om te zien dat het leven louter toeval is en dat daarmee (zelf)straf, doel en alle begeertes waar je last van hebt op te heffen zijn, en loutere aanschouwing van 'het unieke dat is' overblijft.